

Vinster är bra för välfärden

Svenska Dagbladet den 24 november 2015

Det har knappast undgått någon att "vinster i välfärden" stundtals ger upphov till intensiv debatt. Huvudsakligen handlar det om vinster är förenligt med, eller står i motsats till, välfärdstjänster av hög kvalitet. En starkt bidragande orsak till vinstdebatten är de skandaler som fått brett massmedialt genomslag, till exempel när ett av vårdbolaget Caremas äldreboenden uppfattades som misskött eller när det privata skolföretaget J B Education gick i konkurs.

Vissa debattörer menar att vinster i möjligaste mån bör begränsas eller till och med förbjudas. Andra hävdar att möjligheten att dela ut vinst ger ägare starka incitament att driva en verksamhet så effektivt som möjligt, något som även kan komma en offentlig köpare till del. Vinstmotivet ger inte bara incitament för kostnadsreduktion och effektivitet, det stimulerar även utvecklingen av nya innovativa lösningar, tjänster och produkter som höjer nivån på välfärden för alla, till exempel nya effektivare organisationsformer, pedagogiska verktyg eller behandlingsformer.

Vinsternas baksida är att kostnadsreducerande åtgärder riskerar drivas för långt på grund av svårigheter att kontrollera kvaliteten på de tjänster och den service som levereras. Det gäller särskilt om verksamheternas mål är svåra att precisera i avtal och att följa upp eller om brukarna inte har tillräcklig kvalitetsinformation när de väljer utförare.

Varken internationell eller svensk forskning -tyder på att det finns några stora skillnader mellan vinstdrivande och icke-vinstdrivande produktion av välfärdstjänster. Vare sig vinstbegränsningar eller förbud mot vinstuttag kommer åt de kvalitetsproblem som uppstår inom välfärdssektorn.

I en ny rapport från Entreprenörskapsforum framkommer att sju av tio svenskar, 69 procent, tycker att det är bra eller mycket bra att begränsa möjligheterna att dela ut vinst till ägarna i företag inom den skattefinansierade välfärdssektorn. Samtidigt anser en ungefär lika stor majoritet i SOM-undersökningen att valfrihet mellan olika servicegivare är viktigt eller mycket viktigt.

Förslag om att begränsa välfärdsföretagens möjligheter till vinstuttag har ett starkt stöd bland svenska väljare. Opinionen bygger dock delvis på okunskap och missförstånd. I *Swedish Economic Forum - Report 2015* presenteras resultat som visar att de flesta överskattar välfärdsföretagens rörelsemarginal som uppgår till 5 procent av omsättningen. I genomsnitt uppskattar svenskarna marginalerna till cirka 26 procent, en överskattning med dryga 500 procent. En fjärdedel av svenskarna tror att vinstmarginalen är 40 procent eller högre, en överskattning med 800 procent eller mer!

De flesta överskattar även välfärdsföretagens möjligheter att dela ut vinst till sina ägare. Starkast stöd för vinstbegränsning finns bland dem som grovt överskattar vinstmarginalerna. På mot-svarande sätt minskar intresset för vinstbegränsningar när man får information om de faktiska rörelsemarginalerna. Även om en majoritet är positiv till att begränsa välfärdsföretagens möjligheter att dela ut vinst till sina ägare tyder det på att opinionen är känslig för missuppfattningar.

Slutsatserna är dels att det finns ett behov av information och kunskapsspridning, dels att politiker bör vara försiktiga att använda enkla opinionsundersökningar som beslutsunderlag.

I stället anser vi att det finns behov av granskningsmekanismer utformade utifrån krav på resultat och utfall som är likformiga mellan privata och offentliga aktörer inom välfärdssektorn. På samma sätt som översyn och regleringar sker av finansmarknaderna bör övervakningen av välfärds-sektorn inkludera:

- Garantier för att utförarna tillhandahåller korrekt information i tillräcklig omfattning.
- Licensering av utförare av välfärdstjänster.
- Säkerställande av en fortlöpande leverans av tjänsterna. Det vill säga en garanti för att servicen är av tillräcklig kvalitet och att verksamheten stängs ned på ett kontrollerat sätt om kraven ej uppfylls.
- Mandat att utdela sanktioner gentemot utförare av välfärdstjänster som inte uppfyller sina åtaganden.

Att ifrågasätta vinster utifrån ett välfärdsperspektiv håller inte för granskning. Tvärtom, vinster är bra för välfärden!

Martin Andersson

partner Oliver Wyman, tidigare gd Finansinspektionen

Johan Eklund

vd, Entreprenörskapsforum och professor JIBS

Henrik Jordahl

programchef och docent, Institutet för Näringslivsforskning

Abiel Sebhatu

doktorand, Entreprenörskapsforum och HHS

Per Strömberg

professor HHS

Karl Wennberg

professor HHS och Linköpings universitet